

Egy vidéki kúria zenekarától a M. Kir. Kúria bírójáig: a Végh család a magyar zenekultúrában (2. rész)



Gombos László

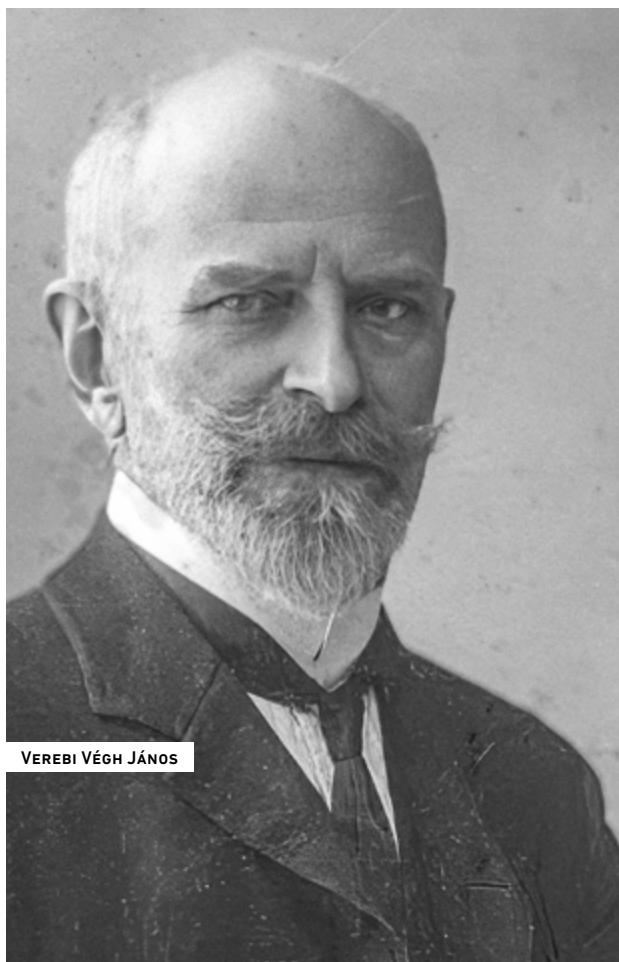
A verebi Végh család zenetörténeti szempontból legjelentősebb képviselője ifjabb János (1845–1918) volt, a Zeneakadémia egykori alelnöke, számos egyesület vezetőségi tagja, Liszt Ferenc, Mihalovich Ödön és Apponyi Albert barátja. Miközben zeneszerzőként és előadóként távol tartotta magát a rivaldafénytől, évtizedeken át állandó segítője és aktív részese volt hazánk zenei mindennapjainak.

Fordulat a hazai zenekari kultúrában

A Zeneakadémián betöltött pozíciójának köszönhetően ifj. verebi Végh Jánosnak fontos szerep jutott a magyar zenekari élet fellendítésében. Ma már magától értődő, hogy egy kultúrnemzetnek rendelkeznie kell olyan felsőfokú oktatási intézménnyel, amelynek palettáján a zenekari hangszerek túlnyomó többsége szerepel, és amely folyamatos utánpótlást biztosít a helyi együttesek számára. Az 1870-es évek elején Párizs, Brüsszel,

Berlin, Milánó és Bécs mintájára Pest-Budán is ilyen Zeneakadémiát terveztek, az anyagi nehézségek miatt azonban 1875-ben csak a zongora és a zeneszerzés tanítása kezdődhetett meg. Végh János tagja lett a Trefort Ágoston vallás- és közoktatásügyi miniszter által 1880-ban alapított ideiglenes igazgatótanácsnak, amelynek fő feladata az alapszabályzat kidolgozása mellett éppen az új tanszakok felállítása volt (a tanács tagjai Schlauch Lőrinc szatmári, 1887-től nagyváradi püspök elnökle mellett gróf Apponyi Albert, Erkel Ferenc, Liszt Ferenc, Mihalovich Ödön, Nikolits Sándor és Wahrmann Mór voltak). Jogásként Végh oroszánrészt vállalt ebben a munkában. Sikerét bizonyítja, hogy a miniszter 1881-ben az intézmény alelnökévé, Liszt Ferenc helyettesévé nevezte ki. Szervezőmunkáját hét éven át a háttérben végezte, eredményei, mint a fát ültetőké, évtizedek alatt mutatkoztak meg igazán.

A zenekari hangszerek oktatásában az első lépésre – hosszas tárgyalások és az anyagi fedezet biztosítása után – az évtized közepén kerülhetett sor. 1884-ben Huber Károly indította el a hegedűtanszakot, ám 1885 végén váratlanul elhunyt. Pozícióját a következő tanévtől fia, a Brüsszelből hazacsábított Hubay Jenő vette át. Hubay ragaszkodott ahhoz, hogy egyúttal Popper Dávidot is alkalmazzák csellótanárként. Ezzel az intézmény egyszerre két világhírű tanerőt nyert magának, a főváros zeneélete pedig a meghatározó jelentőségű Hubay–Popper kvartettel lett gazdagabb (a brácsa tanítása sokáig összeforrott a hegedűével, azonban jelzés értékű, hogy a Zeneakadémia évkönyveiben 1889-től a „violá”-t is nevesítették a tantárgyfelsorolásban). A Nemzeti Zenedéből vagy az egyesületi és magániskolákból kikerülő tehetséges ifjú vonósoknak ettől kezdve nem kellett külföldre menniük, hogy a legmagasabb szintű oktatásban részesüljenek, és hamarosan a vidéki együttesek mellett hivatásos zenekarunk, az Operaház zenészeiből alakult Filharmóniai Társaság sem szorult rá a külföldiek importjára. A 80-as évek végére érezhetővé vált a változás, a folyamat pedig akkor érkezett el tetőpontjához, amikor a 90-es évek végén már szinte valamennyi zenekari



VEREBI VÉGH JÁNOS

hangszer tanítása szerepelt a Zeneakadémia kínálatában (például 1890: nagybőgő, 1894: kürt, oboa és hárfa, 1895: fuvola, 1896: fagott, 1897: trombita és harsona).

Végh János, a zeneszerző

Bevallom, sokáig én sem hallottam Végh János zene-műveiről, csupán a szerző nevével találkoztam nap mint nap a Liszt-irodalomban és a Zeneakadémiával kapcsolatos írásokban és forrásanyagokban. A darabok többsége ugyanis nem jelent meg nyomtatásban, nem került be a hangverseny-repertoárba, más részük pedig elveszett vagy csak töredékesen hozzáférhető. Végh János értékelését Szabó Ferenc János végezte el kiváló kismonográfijában, amely tavaly jelent meg a *Magyar Zeneszerzők* sorozat 42. köteteként.¹ Ezt olvasva szembesülhettünk azzal, hogy milyen jelentős és összetett az életmű, benne zenekari és oratorikus művekkel, dalokkal, kórusokkal, hangszeres kamarazenevel és zongoraművekkel. Az ifjú zenetörténész-zongoraművész nemcsak összefoglalta a források és a szakirodalom fontosabb adatait, hanem az elmúlt hét évben aktívan bele is kapcsolódott a művek új életre keltésébe. Több hangversenyt követően 2021-ben egy teljes lemezt adott ki a dalokból, és ennek fényében hitelesen jelenthette ki könyvében, hogy Végh a korszak hitelesebb magyar zeneszerzői közé tartozott.² Megállapításával csak egyetérteni tudok, amint azt a Liszt Ferenc Társaság lapjába írt recenziómban kifejtettem.³ Több kollégámhoz hasonlóan számomra is revelációt jelentettek ezek a dalok: mintha a semmiből hirtelen egy újabb jelentős komponistánk támadt volna a századfordulóról!

A dalok mellett néhány hangszeres kamaramű is hozzáférhető a szerzőtől: a Hungaroton 2013-ban jelentette meg az F-dúr, a g-moll és a D-dúr vonósnégyest az Authentic Quartet előadásában.⁴ Ezek a darabok első hallásra



1 Szabó Ferenc János: Verebi Végh János. *Magyar Zeneszerzők* 42, szerk. és sorozatszerk. Berlász Melinda (Budapest: Budapest Music Center, 2022).

2 Szabó i.m. 21. A lemez adatai: Végh János: Dalok. Staszny Zsófia, Tatai Nóra és Najbauer Lóránt – ének, Szabó Ferenc János – zongora. Magánkiadás, SZFCD 001 (2021). A CD alapos és informatív kíséret tanulmányát ugyancsak Szabó Ferenc János írta.

3 Liszt Magyar Szemmel, 46 (2021. december), 2–4.

4 János Végh: String Quartets. Authentic Quartet (Kalló Zsolt, Bozza J Balázs, Rác Gábor, Vályi Csilla). Hungaroton, HCD 32726 (2013).

nem tűnnek olyan átütő erejűnek, mint az említett dalok (ebben szerepet játszhat a nem mindig kristálytisza intonáció), de ezek is érdekesek, és megérdemlik, hogy olykor előadásra kerüljenek. Az életmű tehát még felfedezésre vár, de már most elmondhatjuk, hogy érdemes vele foglalkoznunk.

Egy muzsikusz pályakezdése

Amennyire a szakirodalomból megismerhettem ifj. Végh János pályájának dokumentumait, az a benyomás támadt, hogy ifjúkorában a muzsikusz hivatás is nyitva állt előtte, és ezt ő is ambicionálta. Szabó Ferenc János műjegyzékét vizsgálva nyilvánvaló helyzet tárul elénk: a fennmaradt művek legnagyobb része 1863 és 1873 között keletkezett, azaz a pesti piarista gimnáziumban letett érettségi és a Pesti Királyi Ítéltáblánál elfoglalt fogalmazói munkakör betöltése között eltelt időszakban. Mintegy 60 dalának és énekes kamaraművének kétharmada, zongoradarabjainak közel a fele, kamarazenéjének szintén a kétharmada a 28. életévét megelőző 10 évben készült. A következő fél évszázadot a dalok és zongoraművek mellett inkább a zongorával vagy zenekarral kísért énekkari kompozíciók jellemezték, de már lényegesen kisebb számban.

Végh minden bizonnyal kiváló zenei nevelésben részesült a család otthonában, a fejér megyei Vereben, majd a pesti gimnáziumi években és a Magyar Királyi Tudományegyetemen végzett jogi tanulmányai (1863–1867) idején. Legteljesebb forrásunk erről Ság József 1879-ben megjelent *Magyar zenészeti lexiconja*, amelynek szócikkéhez nyilvánvalóan a Végh család szolgáltatva az adatokat. A későbbi írások már csak részleteket vettek át ugyanebből: „A zenészeti tehetséget, mely már gyermekkorában félreismerhetlenül nyilatkozott benne, családi örökségképpen nyerte. Ugyanis, már ősei a családi tűzhelyet színhelyévé tevők finom ízlésre mutató zenészeti élvezeteknek, a miről a verebi klasszikus művekben gazdag gyűjtemény és házi színpad eléggé tanúskodnak. Öreg atyja Ignác, állandó zenekart tartott; a régi mesterek, valamint újabb zeneszerzők kamarai zenéjének és dalműveinek előadására s ő maga is – úgy mint utódai – nagy előszeretettel művelte a zenét. János első oktatását atyjától nyerte, utóbb Bruné Adolf prágai kitűnő zenemester vezetése alatt, úgy a zongorajátékban, mint az összhangzattan elemeiben nagy előmenetelt tett. 1860-ban Thern Károly, később Mosonyi Mihály vették át és fejezték be a zeneszerzéstan elméleti és gyakorlati oktatását.”

Ifjúkorában Végh zongoristaként is fellépett néhány alkalommal, először talán 1864. április 4-én a Nemzeti Múzeum dísztermében, egy műkedvelők által szervezett jótékony célú hangversenyen. Az első szám Beethoven egyik *Leonora-nyitánya* volt, amelyet gróf Bethlen

Pálné, báró Eötvös Józsefné, Eötvös Jolánta és Végh János – a *Pesti Napló* tudósítása szerint – „nagy szabadtossággal és összévágóan” szólaltatott meg, és a „nyolcz kézre előadott mű egy lélekkel adá vissza a nagy művész remekét.”⁵ A következő ismert szereplésre november végén került sor ugyanott, hasonló műsorral: az ifjú művész Weber *Euryanthe-nyitányát* játszotta Stuller Ilkával, Schweidel Annával és Neumayer Mihálllyal. A műsor második felében Végh Trux Hugó hegedűjátékát kísérte Ridley-Kohne Dávid *Bánk bán fantáziájában*. Egy héttel később, december 4-én az egyetemi dalegylet hangversenyén szerepelt Stocker Istvánnal, akivel Chopin e-moll zongoraversenyének 2. és 3. tételét adta elő két zongorán.

Végh ifjúkori nyilvános fellépéseinek csúcspontjára (és talán végpontjára) 1873. március 21-én a Vigadóban került sor, ahol nem kisebb zenei nagyság, mint Liszt Ferenc hangversenyén működött közre Csáky grófnő kísérőjeként.⁶ A koncert különossége, hogy Végh szerepét egy ponton Liszt vette át: „Az egyes számok között *Semsey Jenőné, Csáky grófnő énekelt néhány dalt (Végh János úr által kísérve) kellemes, tiszta és jól kiművelt hanggal, oly tetszés között, hogy Liszt maga ült zongorához kísérni énekét egy kis dalban, melyet a közönség tapsai mellett a programmon fölül adtak elő.*”⁷

Bíró vagy komponista?

Végh Jánosnak két hivatás közül kellett választania. A szíve hiába vonzotta a zene irányába, a biztosabb megélhetés és – amint egyik írásában utalt rá – „a művész pályája körül felburjánzó tövisek szúrásai” miatt döntött a jogi pálya mellett.⁸ Sosem vonzotta a nyilvános szereplés: kiválóan zongorázott, de csupán néhány, szűk körben rendezett fellépéséről van tudomásunk. A pályakezdés éveit leszámítva hiába is keresnénk a nevét a napilapok koncertkritikáiban. Végh ezeken az alkalmon másokkal együttműködve, többnyire négy- vagy többkezes zongoradarabok előadójaként szerepelt, ritkán hegedűst vagy énekest kísért. Emellett műveinek kiadását és előadását sem ambicionálta. Láthatóan nem fektetett energiát azok propagálásába, pedig magas társadalmi pozíciója, anyagi helyzete és széleskörű kapcsolatai révén erre bőven lett volna lehetősége. Nem tudunk egyetlen szólóhangversenyéről vagy szerzői estjéről sem – ennek akadályá véleményem szerint éppen ő maga lehetett. Fia, Gyula így emlékezett édesapjára: „Nem szerette a nyilvánosságot, a szereplést; semmi

ambíciója nem volt a sikerre, sem a közpályán, sem a társadalmi életben, de még a művészetben sem.”⁹

Ez a hozzáállás ritka egy romantikus művész részéről, de annál jobban illik egy bíróhoz, aki feltűnés nélkül



A Kúria épülete Végh János működése idején

teljesíti a feladatát, és mindent elkövet, hogy megőrizze függetlenségét (és még inkább annak látszatát a nyilvánosság előtt). Végh pedig egész életében ezen a területen működött. Fokozatosan emelkedett a ranglétrán: 1873-tól fogalmazó volt a Pesti Királyi Ítéletáblánál, 1879-től albíró az V. Kerületi Királyi Járásbíróságon, 1882-től bíró a Budapesti Kereskedelmi és Váltótörvényszéken, 1885-től ítéletáblai pótbíró és két évvel később ugyanott bíró, majd karrierjének csúcspontján, 1897-ben a király a Kúria bírójává nevezte ki. Végh nyilvánvalóan kerülte, hogy valaki lekötözöttjének tűnjön, és nem fogadhatta el azokat a szívességeket és támogatásokat, amelyekben egy művész nap mint nap részesülhetett. Szabadsága bizonyos fokú magányossággal járt együtt, így ő is zász-lajára írhatta volna Joachim József közismert *frei aber einsam* (szabadon, de magányosan) mottóját. Sosem mondott le a zenélésről, de ezt főként családi és baráti körben művelte.

Művek a házi együttes számára

Valószínűnek látszik, hogy nemcsak Végh zongora- és kamaraműveinek java készült otthoni használatra, hanem a műjegyzék olyan darabjai is, amelyek általában nagy nyilvánosság előtt szólalnak meg. A „színpadi művek” között például egy tréfás jelenet töredéke mellett ott találjuk 1868-ból *A fehér egér* című „víg dalművet”, amelynek „zenekara” mindössze vonósnégyesből, zongorából, fuvolából és harmóniumból áll. Nyilvánvalóan ezek a hangszerek álltak rendelkezésre a zárt körű, vidéki vagy fővárosi bemutató alkalmával. Egy verebi családi összejövetelel szólalt meg először 1865. december 28-án a *Mikulás indulója* című karácsonyi tréfa

5 Pesti Napló, 1864. március 8.

6 Szabó Ferenc János tévesen egy évvel korábbi, 1872-es időpontot adott meg, lásd Szabó i.m. 9.

7 Budapesti Közlöny, 1873. március 23.

8 Véghnek gróf Amadei Albertről szóló írását Szabó Ferenc János idézi a Művészeti Lapok 1896. március 22-i számából, i.m. 14.

9 Idézi Liphay Endre: A Verebi Végh család története (Vereb, 2009), 97.

hegedű, cselló, trombita, dob, triangulum és zongoranegykezes kísérettel, és az év azonos időszakát ünnepelethették 1871-ben az énekhangra, vonóstrióra és két zongorára szánt *Weihnachtskantatével*, azaz *Karácsonyi kantatával*.

Grosse Symphonie No. 2

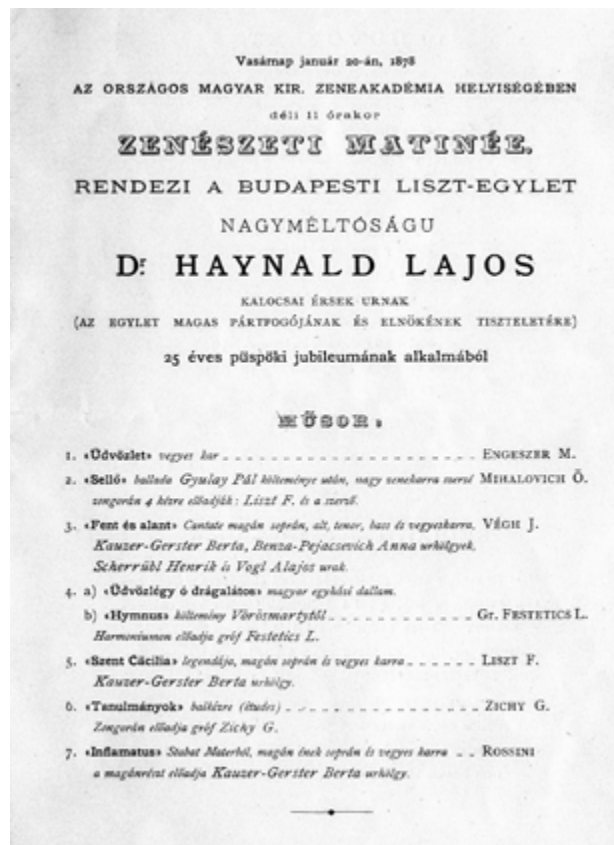
A Végh-műjegyzék „zenekari művek” csoportja első látásra szintén megtévesztheti az olvasót. A hiányosan, kézzongorás letétben fennmaradt „concerto” egykor talán rendelkezett zenekari kísérettel, a két szimfónia viszont egyértelműen tréfából kapta a műfajmegnevezést. A két darab hangszerelése hasonló: egy vidám farsangi összejövétel résztvevői vagy egy nagyobb család gyermekei is meg tudják szólaltatni a kisdobot, a cintányért, a triangulumot, a furulyát, a harangjátékot, a metallofont vagy éppen a kereplőt. Az első, a *Symphonia* csak töredékesen maradt fenn, a másik, a négy tételes *Grosse Symphonie No. 2 für kleine Leute* (Nagy szimfónia kis embereknek) viszont teljes egészében előadható. Itt, a jól megszerkesztett Beethoven-paródia zárótételében a „kórus” ugyanúgy megszólal, mint a Kilencedikben. 2020. január 22-én Szabó Ferenc Jánosnak és édesapjának, Szabó Ferencnek köszönhetően a mű elhangzott a Szigetvári Weiner Leó Zeneiskola növendékeinek előadásában: a zenetörténész-zongorista játszotta az igényes, komolyabb tudást igénylő zongoraszólamot, amelyhez a legifjabbak is önfeléd élvezettel csatlakozhattak.¹⁰ Példamutatásukat bárcsak mások is követnék, mivel igazán pompás és ötletes darabról van szó, amelyet jó szívvel ajánlok minden zeneiskolának és zenekedvelő baráti társaságnak egyaránt! A mű alkalmas arra is, hogy a zenekari muzikusok egyik informális rendezvényén a művészek zenét tanuló gyerekei – néhány próbát követően – kivételesen együtt zenélhessenek szüleikkel.

A zenekari komponista bemutatkozása

Végh János zeneszerzői debütálására 1877. március 14-én került sor: a Tompa Mihály versére készült *Fent és alant* című kantátát Zimay László vezényelte a Vigadóban a Budai Ének- és Zeneakadémia hangversenyén. A négy szólistát, vegyeskart és zenekart foglalkoztató mű a kritikák tanúsága szerint sikert aratott. Mivel a korban azt tartották valódi zeneszerzőnek, aki operákat vagy nagyformátumú (legalább 20-30 perces) zenekari és ének-zenekari műveket komponál, Végh ezzel a bemutatóval érkezett el az elismerés ezen fázisához. A *Hon* kritikusa így jellemezte a darabot: „A szép tehetségű zeneszerzőnek első műve ez, ki ezzel a nagy községnek is bemutatta magát mint szellemdús, tanult

és ügyes compositeur, ki az orchestralis kezelésben is otthonos, s a dilettantismus béklyóit már lerázta magáról. A zenemű a költemény egyes részeiben uralkodó hangulatot szerencsésen visszaadja, illetve illusztrálja. A magánénekreszek kifejezésteljesebbek, az ének- és zenekari részek bár határozottan az újabb zeneirány befolyása alatt íratnak, nem nélkülözik a dallamosságát.”¹¹

A *Magyarország és a Nagyvilág* recenziése láthatóan nem szimpatizált Wagner és Liszt zenéjével, azonban elismerte Végh teljesítményét: „Mind tartalom, mind forma tekintetében határozottan a német új-romantikus iskolát követi; ugyanaz a nyugtalan, örökké mozgó rythmus, meg a harmóniának folytonos változása, a szenvedélyes kifejezés a legegyszerűbb situatióban, s az élénk, kelleténél élénkebb hangfestés, a zenekari hatások és fortissimók túlságos igénybevétele, ami egyáltalán kevésbé látszik megfelelni a »program« költeménynek. De e mellett tagadhatatlanul zenei tehetség nyilvánul egy pár költői részletben, így a női karokban és egy szépen kidolgozott fugatóban. Talán lesz alkalmunk még máskor zeneéletünk ezen figyelemre méltó jelenségével foglalkoznunk.”



A Liszt-Egylet matinéjének műsora a *Fent és alant* kantáta előadásával, 1878

10 Egyik tétel meghallgatható az interneten a 2022. február 21-i szigetvári előadásból (<https://www.youtube.com/watch?v=SPl1PPovAg>).

11 A *Hon*, 1877. március 15.

További nyilvános megmérettetések

A kritikus óhaja aligha teljesült: Végh János életének további négy évtizedében nem sok hasonló jelentőségű és közérdeklődést kiváltó bemutatóra került sor. A *Fent és alant* kantátát ugyan előadták következő év január 20-án Liszt otthonában a Liszt-Egylet matinéján, de csupán zárt körben és nyilvánvalóan zenekar nélkül. A darabot a korabeli lexikonok szinte mindig együtt említették a szintén négy szólistára, énekkarra és zenekarra komponált *Ostermorgennel* (*Feltámadás*, Emanuel Geibel versére, 1876), ennek előadásáról azonban nincs információnk. Olykor egy-egy kórusmű is megszólalt a szerzőtől, például a *Matrimonium* című vegyeskar a Zeneakadémia 1886. május 24-i hangversenyén, hét másik magyar művel együtt, amelyeket a betanító karnagy, Hans Koessler rendelt az intézmény énekára számára. A komponista utolsó bemutatójára 1916. május 12-én került sor a Zeneakadémia nagytermében: az énekszólóra, nyolcszólamú vegyeskarra és orgonára írott *115. zsoltárt* Medek Anna, a Magyar Nők Káregyesülete és a Budapesti Ének- és Zenekaregyesület kórusa adta elő Lichtenberg Emil vezényletével.

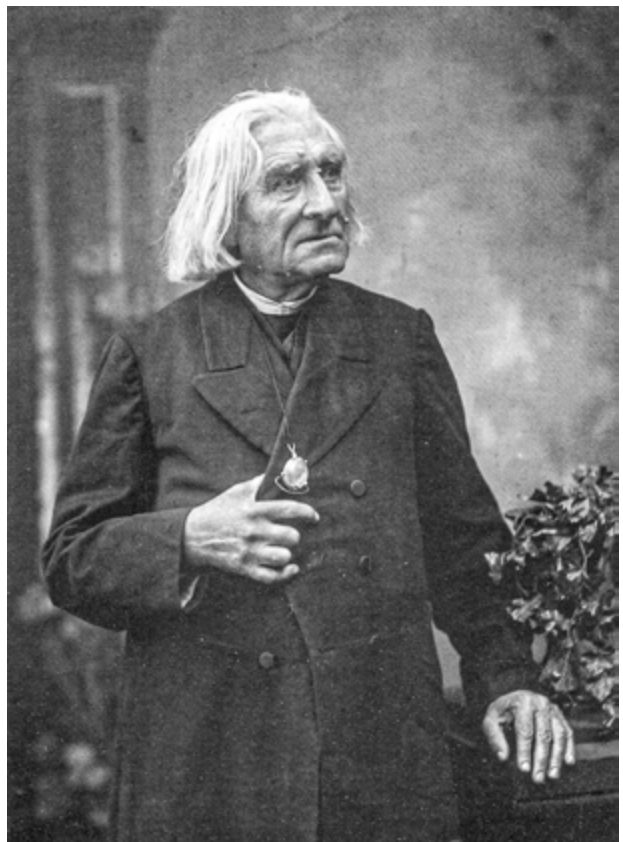
Béldi Izor találóan jellemezte a zeneszerzőt másnap a *Pesti Hirlap*ban: „Végh János hazai zeneéletünknek egyik legszerényebb (de indokolatlanul szerény) és legrokonszenvesebb munkása. Themist szolgálja és csak lopva szentelhet néha egy kis szabad időt ifjúkori szerelmének, a zene istenasszonyának. De nem jól teszi, hogy e titkos frigynek termékeit is oly álhatatosan rejti a véka alá. Mert ma bemutatott művével – melyet úgy vittek el tőle, szinte erőszakkal, a nyilvánosság elé, – újra beigazolta, hogy nagy tudású és nagy tehetségű muzsikusz, aki a három nagy B-től (Bach, Beethoven, Brahms) tanultakat ügyesen alkalmazza izmos és eredeti tehetségének megnyilatkozásaiban. A mesterileg fölépített kórus, de főleg a lendületes befejezés viharos tapsot keltett, mely elől a túlszerény szerző sietve menekült.”¹²

Közben Végh néhány vonós kamarazenei alkotása is átlépett egy-egy pillanatra a nyilvános hangversenyek világába. A D-dúr vonósnégyest a Hubay–Popper kvartett mutatta be 1900. január 29-én a Royal teremben. A *Budapesti Hirlap* behatóan értékelt a kompozíciót: „Az első tétel metszően éles ritmikai frázissal indul meg, mely végigvonul a tételen, annak szervességet és egységet ad. [...] A kvartett második és harmadik tétele rendkívül szép. A szerzőben is a szerző szilaj ritmikai ereje jellemző. Oly képleteket alkot, melyek újak, megkapók s nemcsak a papiroszon, de előadva is rendkívül érdekesek. A lassú tétel tömör, szinte túllépi a kamarastílus orkesztrális határait. De invenciója annyira gazdag, hogy figyelmünket mindvégig leköti. A finálé

sikerült legkevesebbé. Burkolt a formája s egyes motívumai nem érvényesülnek eléggé. Mindazáltal a kvartett minden ízében előkelő, tartalmas mű, a milyen kevés van a magyar zeneirodalomban és az utóbbi évek európai litteraturájában is számot tesz. A szerzőt a közönség érdeme szerint méltatta s a kvartett után többször a dobogó elé tapsolta.”

Végh művei közül a legnagyobb karriert a Hubay Jenőnek ajánlott Esz-dúr hegedű–zongora szonáta futotta be. Hubay mutatta be 1899. március 21-én Szendy Árpáddal, 1918. március 10-én pedig Dohnányi Ernővel adta elő. 1925. november 14-én, a Zeneakadémia 50. jubileumi hangversenyén Szerdahelyi László és Kovács István, 1930. május 4-én báró Kemény Géza és valószínűleg Tarnay Alajos, 1933. április 28-án a rádióban Zathureczky Ede és Stefániai Imre, október 24-én pedig Rubinstein Erna és Nyíregyházi Ervin szólaltatta meg.

Zenekar nyolc kézre



Liszt Ferenc 1884-ben

Végh Jánost különös vonzalom fűzte a több zongoristára szánt kamarazenehez. A megszokott kompozíciós folyamat ellenkező útját preferálta: ő a vázlatok meghangszerelése helyett inkább a zenekar sokszólamúságát kívánta kevesebb, kettő-négy-hat előadóra redukálni, azaz 20-40-60 játékos helyett előszeretettel választotta a 20-40-60 ujj kínálta lehetőségeket, máskor

¹² *Pesti Hirlap*, 1916. május 13.

viszont kétkezes műveket dúsított fel több játékos számára. A négykezesek mellett 1863-ban *Conversation* címmel háromzongorás, 12 kezes darabot is komponált, nyolckezes változatot készített Liszt *Dante-szimfóniájából*, *Grand galop chromatique* és *Csárdás macabre* című zongoradarabjaiból, illetve Hans von Bülow *Király-indulójából*. Két négykezes keringő-szvitje (*Suite en forme de valse no.1–2*) párhuzamba állítható Dohnányi hasonló című (*Suite en valse*) kézzongorás sorozatával, bár ott az 1943-as zenekari változat az eredeti, és csak 1947 elején készült el a kézzongorás átírat (nem 1945-ben, amint az gyakran tévesen szerepel).

Végh többnyire nem egyedül, hanem másokkal együtt ült a zongorához. Liszt Ferenc otthonában például Mihalovich Ödön szimfonikus költeményeinek négykezes átíratait játszotta el a szerzővel (egyik alkalommal *A sellőt*, máskor a *Hero és Leandert*), sőt a mesterrel hármásban a *Krisztus* oratóriumból *A Háromkirályok indulóját* is előadták, báró Eötvös Józsefné estélyén pedig a házigazdával négyesben az említett Bülow–Végh *Király-indulót* szólaltatták meg.

Liszt Ferenc barátja és jobbkeze

Liszt Ferenc egyik levelében „szokásos négykezes társai” között említette Végh Jánost, aki egy évtizeden át az idős mester legszűkebb baráti köréhez tartozott. A Zeneakadémia alelnökeként óriási terhet vett le a mester válláról, amint segítségére volt az intézmény irányításában. Ő felelt az üzemeltetésért, a vizsgák és felvételek lebonyolításáért, az új tanerők alkalmazásáért és az előléptetésekért, ő tartotta a kapcsolatot a minisztériummal és ellenőrizte a fizetések folyósítását.¹³ Budapesti tartózkodásai során Liszt a szabadidejét is szívesen töltötte Véghgel: zenéltek, beszélgettek és gyakran kártyáztak. A mester kedvence a négy játékoszt igénylő whist volt, a bridzs elődje, amelyben a Végh-házaspár mellett állandó partnerei közé tartozott Apponyi Albert, Pulszky Polixénia, Vörös Várkonyi Kálmán és felesége, valamint olykor Mihalovich Ödön és Ábrányi Kornél.¹⁴

Végh szinte Liszt magyarországi jobbkeze lett az 1880-as években, cserébe a század egyik legnagyobb művésze tüntette ki szeretetével és nagyrabecsülésével. Mindehhez képest lényegtelen, hogy az alábbi Liszt-levél sorai mennyiben tekinthetők a zeneszerzői teljesítmény objektív értékelésének, illetve mennyiben



A keringő-szvit Lisztnek dedikált példánya (Liszt Múzeum)

szolgálnak a hűséges munkatárs és barát buzdítására: „Az *Ön Suite en forme de valse*-ja egyike a legkiválóbb és legbájosabb műveknek, telve szerencsés, jóízű ötlettel, semmiből sincs benne túlságos sok, vagy kelletlenül kevesebb. Játsoztam itt magam többször és játszottam jeles pianistákkal: a terjesztése, magától értetődőleg, folytatódni fog, még Amerikában is, mert az Ön *Suite*-je megérdemli, hogy mindenütt előadják és megtapsolják.”¹⁵ Liszt a négykezes darab nyomán *Valse de concert* címmel kétkezes változatot készített, amelyben operaparafrázisaihoz hasonlóan új köntösbe öltöztette és valódi koncertdarabbá formálta az eredeti zongoraművet.

Amikor a Liszt halálát követő évben, 1887-ben Végh Jánost pótbíróból ítélőtáblai bíróvá nevezték ki, lemondott zeneakadémiai tisztségéről, és művészi karrierjét még inkább háttérbe szorította. Mások érdekében azonban továbbra is aktív tevékenységet fejtett ki, részt vett például 1890-ben a Műbarátok Köre megalapításában és irányításában, valamint 1897-től (talán már az 1896 végi megalakulástól) a Budapesti Kamarazene-Egyesület vezetésében. Emellett zenei események százainak megvalósítását segítette tanácsaival, szervező munkájával vagy éppen pusztán jelenlétével. Kiváló kapcsolatokkal rendelkezett a kulturális elit, az arisztokrácia és az állam vezető köreiből. Élethosszig tartó barátságot ápolt Mihalovich Ödönrel és Apponyi Alberttel („hármasszövetségük” gimnáziumi, illetve egyetemi évekre vezethető vissza). Összeköttetéseit jól kamatoztatta a zeneélet javára, ezáltal fontos szerepet játszott a századforduló kulturális fellendülésében. ■

13 Lásd Domokos Zsuzsanna: Verebi Végh János és a Magyar Királyi Zeneakadémia. In: *Zenatudományi Dolgozatok 2015-16* (Bp., 2018), 267–277.

14 Eckhardt Mária: Liszt Ferenc és magyar kortársai az Országos Széchényi Könyvtár dedikált Liszt-zeneműveinek tükrében. In: *Az OSZK évkönyve* (Bp., 1976), 119. Apponyit Szomaházy István említette Kártya codexének előszavában (Bp., 1898).

15 Liszt levele Véghnek Weimarból, 1883. november 2. A *Muzsika* 1929-es közreadása nyomán idézi Szabó i.m. 27.